

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav pro dějiny umění

Autoreferát (teze) dizertační práce

*Pražská meziválečná architektura
německy mluvících architektů*

*Prague interwar architecture of
German-speaking architects*

řešitelka:

Mgr. et MgA. Lenka Kerdová

vedoucí práce:

PhDr. Richard Biegel, Ph.D.

2020

Předkládaná práce si kladla za svůj cíl komplexně představit a zhodnotit pražskou meziválečnou architekturu německy mluvících architektů a zasadit ji do širšího umělecko-historického rámce. Vzhledem ke značnému počtu překážek, které znesnadňovaly zpracování tématu, bylo nutné pečlivě zvážit metodologický přístup. Zásadním problémem byl velký nedostatek primárních pramenů, jelikož většina archiválií se nedochovala. Jednak byly pozůstalosti architektů ztraceny buď v případě židovských architektů do roku 1945 (rychlá emigrace nebo koncentrační tábory) nebo v případě nežidovských architektů nejpozději po roce 1945 v důsledku nuceného opouštění ČSR v situaci, která neumožňovala přesun celé dokumentace. Druhým úskalím v získávání informací je fakt, že práce německy mluvících architektů nebyla ani dobově nijak zvlášť reflektovaná – např. v odborných časopisech, teoretických statích apod. V důsledku toho u značné části architektů chyběly základní biografické údaje, které jsou nutným východiskem pro další archivní rešerše. Za třetí – u vzácně dochovaných zdrojů informací se z velké části jedná o materiály vzniklé pod tlakem silné sociálně-politické situace a je nutné k nim přistupovat velmi obezřetně. S vědomím těchto úskalí a s vědomím velkého rozsahu studované látky, jsem navrhla metodologický rámec založený na třech vzájemně se prostupujících a místy různým způsobem prolínajících se vrstev. První vrstva předkládá historicko-politicko-sociální rámec vzniku pražské architektury. Druhá vrstva je pomyslným přiblížením – na celkem šesti případových studiích ze dvou kulturních okruhů¹ detailně představuje vybrané německy mluvící architektky působící v Praze. Ve třetí vrstvě, pomyslném oddálení, jsem se pokusila na základě průzkumu sedmi evropských metropolí německojazyčného prostoru zasadit pražskou německou architekturu do širšího kontextu a ukázat její specifčnost. Tento metodologický rámec mi umožnil téma pojmout komplexně a vytvořit strukturu, kterou bude možné v budoucnu potenciálně doplňovat či přestavovat. Na tomto základě rovněž vznikl model sítě vztahů na pražské meziválečné architektonické scéně rozšířený o kontakty v evropském německojazyčném prostoru. Dalším důležitým metodologickým východiskem mi byla kulturní geografie.² V práci jsem řešila také otázku identity a svébytnosti Prahy jakožto nového centra.

V první vrstvě práce jsem se pokusila detailně, byť synteticky, představit podmínky, ve kterých architektura vznikala. Architekti pracující v meziválečném období v Praze se nevyskytli ve vakuu nového státu. Všichni jistě vnímali architektonický i politický vývoj přinejmenším posledního století, které bylo z národnostního hlediska velmi dynamické. Celoevropský proces národnostního uvědomění o to více rezonoval v mnohonárodnostní monarchii. Nové nastavení životních podmínek i vztahů mezi jednotlivými skupinami po jejím rozpadu

¹ Rozdělení do dvou kulturních okruhů bylo vytvořeno na základě mé diplomové práce z roku 2014, kterou je možno považovat za nultou vrstvu. Pražské německy mluvící architektky jsem rozdělila do dvou skupin na základě jejich kulturní orientace, a to na okruh čistě německy orientovaný a na okruh na pomezí českého a německého prostředí.

² Thomas DaCosta Kaufmann, *Toward a Geography of Art*, Chicago 2004. – James Elkins, *Is Art History Global?*, New York 2007.

evidentně probíhalo oběma směry – tj. shora z pozice nových nástupnických států za pomoci legislativy i zdola z lidu, popř. z komunální politiky. Na příkladu Prahy byl evidentní rozpor mezi shora nastavenou legislativou o rovnoprávném postavení menšin a realitou, kterou do značné míry spoluvytvářel pražský magistrát v čele s primátorem Karlem Baxou. Práce se snažila aspoň letmo naznačit, co se odehrávalo v běžném životě Pražanů, a to skrze rešerši denního tisku, který byl jakýmsi lakmusovým papírkem velmi živého a heterogenního pražského klimatu. Z historických a sociologických studií jsem poukázala na dva hlavní, byť vzájemně ambivalentní narativy: jeden viděl Prahu jako *tripolis* – město tří vzájemně se prostupujících kultur, kdežto druhý ji viděl jako místo, kde tyto kultury sice žily v těsné blízkosti, ale až překvapivě separovaně.³ *Přiblížení* ve druhé vrstvě práce skrze případové studie, na první pohled paradoxně, potvrzuje oba narativy. Praha měla v meziválečné době pravděpodobně tak velký potenciál, že v ní mohl existovat jak okruh lidí, kteří dokázali hranice prostupovat oběma směry, tak ten, který je vytvářel nebo při nejmenším respektoval. Z dosavadních výzkumů se zdá být druhý okruh podstatně početnější. V tomto ohledu hráli nezastupitelnou roli Židé, jejichž jazyková vybavenost je předurčila jako zprostředkovatele kulturního transferu oběma směry. Opět hlubší sondu do toho, jak konkrétně fungovali židovští architekti, přináší jednotlivé případové studie. V první vrstvě rovněž souhrnně představuji pro dané téma významná periodika, instituce, spolky a teoretiky.

Ve druhé vrstvě práce jsem pro každý kulturní okruh vybrala architekta reprezentujícího určitou modelovou situaci. Pro *německý kulturní okruh* jsem tedy zvolila Rudolfa Hildebranda jako Rakušana, který sice celé meziválečné období strávil aktivně v Praze, ale nikdy se do české (československé) společnosti nechtěl zcela integrovat. V této studii jsem také poukázala na nejednoznačné postavení židovských německy mluvících architektů činných v Praze, a to vsuvkou o situaci Karla Jaraye. Vzácně dochované Hildebrandovo svědectví představuje jeden z mála dobových pramenů ze strany německy mluvících architektů. Díky němu se podařilo do značné míry rekonstruovat a snad i kriticky zhodnotit proces výstavby Eskomptní banky Na Příkopěch (ENSBA), ale i personální situaci na Deutsche Technische Hochschule (DTH). Hildebrandova studie také otevírá Pandořinu skříňku v období protektorátu, kdy je značně problematické posoudit míru spolupráce či sympatizace jednotlivých aktérů s nacistickým režimem (a to nejen u Hildebranda a německy mluvících architektů či teoretiků). Pokud se mi podařilo najít argumenty či svědectví z více stran, uvedla jsem v předložené práci obojí. V principu se snažím skrze toto prizma nikoho nesoudit.

Případová studie Adolfa Foehra ukazuje původem německého architekta celoživotně působícího v Praze a silně napojeného na německé kulturní prostředí i skrze svou politickou činnost v komunální politice. Foehr provozoval jednu z nejúspěšnějších a nejaktivnějších stavebních kanceláří v Praze a výrazně proměnil obraz Prahy – Bubnů. Vzhledem k velkému

³ Ines Koeltzsch přichází s termínem *integrováná historie města*, více k tématu v následující kapitole. In: Ines Koeltzsch, *Praha rozdělená i sdílená: Česko-židovsko-německé vztahy 1918–1938*, Praha 2016.

množství dochované architektury jsem se mohla více zaměřit na analýzu proměny Foehrova stylu, a to i vzhledem k tomu, že Foehra lze označit za skutečně pražského německého architekta. Zajímavé byly i jeho kontakty s českými avantgardními architekty, které nezakrývají značnou míru antagonismu z české strany. Bohužel se mi nepodařilo dohledat žádné Foehrovo písemné svědectví, žádný jeho názor na českou progresivní meziválečnou produkci. I z tohoto důvodu jsem se pokusila architektův názor vyčíst a interpretovat z jeho práce. Problémem je, že v momentech, kdy se Foehr přiklonil k modernímu výrazu, bývají jeho progresivnější realizace spojovány s prací mladších kolegů v jeho kanceláři. Vzhledem k tomu, že se nedochovaly žádné archivní zdroje, tak se tato hypotéza těžko potvrzuje i vyvrací. Pokusila jsem se předložit argumenty, které mohly mít vliv na proměnu Foehrovy tvorby, a to sice jeho cestu do USA na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století.

Třetí případová studie představuje Fritze Lehmana. Lehmana bychom mohli označit za *našeho* (tj. českého) Němce (*Deutschböhmern*) - do Prahy přišel ze Sudet. Jeho případ je charakteristický rozkročeností mezi teorií a praxí - Lehmann měl úspěšnou kancelář, přednášel na DTH, a především i aktivně publikoval své názory v tisku. Publikační činnost představuje u architektů vždy zajímavý pandán k jejich tvorbě. Na příkladech Lehmannových textů jsem se pokusila nastínit názorové rozpory mezi českou a německou stranou a také jejich případný národnostní podtext (např. přestřelky s Bohumilem Hübsmannem). Lehmann jako jeden z mála německy mluvících architektů působících v Praze publikoval v německém tisku své kritické názory na soudobou architektonickou produkci i např. na způsob zadávání veřejných zakázek. Lehmannova pravděpodobně dost vyhraněná osobnost se stala terčem útoků i na DTH. Jeho pedagogickou kariéru popsala Milena Josefovičová⁴ a drobné zmínky o jeho působení na DTH najdeme i ve vzpomínkách R. Hildebranda. Významnou Lehmannovou zakázkou s nepopíratelně politickým podtextem byla přestavba Německého domu (*Deutsches Haus*) v Praze Na Příkopěch. Lehmann byl dobovou německou kritikou vnímán jako nástupce Josefa Záscheho. Podobně jako u Foehra, je i u Lehmana důležité jeho členství či spřízněnost s německými spolky, a to včetně židovské lóže *Adoniram zum Weltkugel*.

Další tři případové studie pro kulturní okruh architektů na pomezí česko-německém zahrnují celkově osm architektů. V tomto okruhu se přirozeně nachází architekti židovského původu, nicméně nepovažovala jsem za relevantní židovství akcentovat jako hlavní kritérium. Tři vybrané modelové situace však ukazují, že i mezi židovskými architekty panovaly velké rozdíly. První případová studie přibližuje život a dílo Erwina Katony a Bertholda Schwarze. Oba byli, dle mého názoru, velmi tvůrčími a moderními architekty, jejichž dílo upadlo pravděpodobně i z důvodů ztráty základních biografických informací do zapomnění. V obou případech přináším zpřesnění dosud publikovaných (často žel mylných) informací o jejich životě a poválečném osudu. Oba architekti se narodili do německých židovských rodin na území bývalé monarchie, tehdejšího ČSR. Oba prošli poměrně konzervativními školami a

⁴ Milena Josefovičová, Pozapomenutý profesor Německé vysoké školy technické v Praze Fritz Lehmann, *Dějiny věd a techniky* XXXIX, 2006, s. 145–162.

v případě Katony je zajímavé, že architekturu studoval pravděpodobně jen na průmyslové škole v Děčíně. Oba se v průběhu dvacátých let etablovali v Praze a měli možnost stavět především moderní bytové domy (včetně interiérů). Vzhledem k fragmentárním archivním zdrojům způsobených emigrací architektů před nacismem na konci třicátých let, mi byly v případové studii východiskem především publikované články v dobových časopisech. U Katony se mi podařilo objevit jeho osobní vazbu na budapeštskou architekturu a korespondenci s Virgilem Bierbauerem (šéfredaktor *Ter es forma*). Bohužel se mi již nepodařilo najít v londýnských archivech⁵ mnoho bližších informací o jeho poválečné kariéře v Anglii. U Bertholda Schwarze jsem v archivech vypátrala jeho cestu po německých a rakouských školách a díky spřízněnému výzkumu „Vyšehradského jezdce“ se podařilo dohledat alespoň část archivních záznamů o jeho pobytu v Praze a také o jeho emigraci do Indie. Především u Bertholda Schwarze toto nové zjištění otevírá možnost dalšího výzkumu v Indii, kam si sebou architekt pravděpodobně odvezl i svůj osobní archiv. Schwarz i Katona tedy byli architekti, kterým se podařilo prosadit se na pražské meziválečné scéně a zároveň zavčas Prahu opustit, tj. měli pro emigraci dostatek peněz i osobních kontaktů v zahraničí.

Další případová studie představila dvě známé architektonické dvojice židovských německy mluvících architektů – bratry Kohnovi a duo Mühlstein-Fürth. Obě dvojice se pohybovaly ve vyšších kruzích a jejich klientela byla jak česko-, tak německojazyčná. Vkus stavebníků se evidentně promítal i do díla architektů, které se umně pohybovalo na široké stylové škále. Dílo obou dvojic bylo již částečně zpracováno v dílčích studiích zahraničních teoretiků architektury. Všem architektům se podařilo emigrovat i s celými rodinami do zahraničí, kde se dále úspěšně věnovali své architektonické tvorbě a kde se rovněž podařilo dohledat alespoň část osobních archivů.

V poslední případové studii jsem se zaměřila na původem židovské architekty, kteří se v průběhu svého života rozhodli plně integrovat do českého (tj. česko-jazyčného) prostředí. Původem budapeštský architekt Martin Reiner přišel do Prahy přes brněnskou techniku a jako jediný architekt z celého mého výzkumu zůstal v ČR i po roce 1945. Jeho osud je poněkud mimořádný, protože v poválečné době se již plně věnoval pouze volnému sochařství. Rudolf Wels pocházel ze středně postavené bilingvní židovské rodiny z Plzeňska a během svých studií ve Vídni se rozhodl plně přiklonit k češtině. Díky dochovanému osobnímu archivu se podařilo rekonstruovat Welsův sociální i tvůrčí vývoj. Do Prahy se Wels dostal až ve třicátých letech, kdy měl již zkušenosti ze západních Čech a realizoval zde několik činžovních domů. Jeho osud je bohužel z vybraných případových studií nejtragičtější – Wels z Prahy před nacisty neutekl a s téměř celou svou rodinou se stal obětí exemplární „rodinné“ vraždy v Birkennau (Osvětimi) v roce 1944. Welsův příklad je důležitý také pro silné napojení na vídeňské milieu – byl jedním z žáků a později spolupracovníků Adolfa Loose.

Třetí vrstva předložené práce se pokusila pražskou německou architekturu nahlédnout s odstupem z evropského „německojazyčného“ měřítko. V Německu jsem zvolila zkoumané

⁵ Hlavně archiv RIBA, jehož byl po svém příjezdu do Anglie členem.

metropole dle geografického klíče – Berlín, Hamburg, Frankfurt a Mnichov. Dále jsem se zaměřila na metropole bývalé monarchie – důležitá byla přirozeně Vídeň jako historicky silné referenční centrum pro Prahu, ale také Budapešť s početnou německou (židovskou) menšinou. Poslední metropolí bylo hlavní město Slovenska – Bratislava. Na příkladu Bratislavy se vyjevila specifika Prahy. Při zmapování a návštěvě německých metropolí jsem objevila jen několik okrajových propojení mezi pražskými německými architekty a architekty ze zahraničí. Úvodní teze práce se ptala, co lze považovat v meziválečné době za *německý vliv* či *německou architekturu*. V průzkumu zmíněných sedmi evropských metropolí jsem došla k závěru, že ačkoliv dobový tisk či někteří teoretici tíhli k popisu typicky německého stavení (výrazněji po roce 1933 ve spojitosti s Heimatstilem) s vyjmenováním konkrétních prvků či charakteristik, tak ve vybraných německých metropolích vypadala meziválečná architektura velmi rozdílně. Všude se sice setkáváme s výše popsanými paralelními liniemi konzervativní a progresivní architektury, ale v každém městě dominovala jedna převažující tendence. Pro každou metropolí je možno definovat pro ni charakteristickou architekturu, popř. přístup k architektuře. Na základě třetí vrstvy práce jsem rovněž došla k závěru, v čem spočívá svébytnost pražské německé architektury v evropském srovnání. Tu je dle mého názoru možno spatřit v paralelní existenci několika architektonických proudů. Svébytná mi v Praze přijde především situace, která umožnila mnohost různých projevů a názorů, a to v bezprostřední konfrontaci. V důsledku toho je i pražská německá architektura specifická, ale pouze jako součást většího celku.

Závěr výzkumu přinesl zhodnocení konkrétních specifík pražské německé architektury. V první řadě jsem poukázala na chybějící teoretickou základnu pražských německých architektů, a to jak v době jejich působení v Praze, tak později. Dále jsem upozornila na důvody a způsoby dobové exkluze německých architektů jak z odborného tisku, tak z většiny veřejných zakázek. Jak bylo naznačeno výše, skupina pražských německých architektů byla ve své podstatě velmi heterogenní a přirozeně tak i jejich práce má velmi různorodý charakter. Za zásadní považuji rozpracování pomyslné sítě vztahů a vazeb na pražské architektonické scéně, které předložená metodologie a rešeršní výzkum umožnily provést. V neposlední řadě jsem poukázala na další možnosti výzkumu, které se pro dané téma nabízejí – jsou jimi jak jednotlivá monografická zpracování některých architektů⁶, tak další výzkum na poli spolků (především zednářské lóže a bytová družstva). Za zásadní však považuji interdisciplinární výzkum německé meziválečné kultury v Praze, který by architekturu mohl pevněji zasadit do smysluplného celku. Rozsáhlejšího výzkum by zároveň mohl umožnit propracovanější analýzu postavení československé německé kultury, potažmo Prahy a pražské německé architektury v evropském kontextu.

⁶ Např. Erwin Katona, Berthold Schwarz, Rudolf Wels, Martin Reiner, Fritz Lehmann, Adolf Foehr, ad.

Seznam v práci použité literatury a pramenů:

Monografie:

- Markus Kristian – Sylvia Mattl-Wurm – Gerhard Murauer, *Adolf Loos: Schriften, Briefe, Dokumente aus der Wienbibliothek im Rathaus*, Vídeň 2018
- Thomas DaCosta Kaufmann, *Toward a Geography of Art*, Chicago 2004
- James Elkins, *Is Art History Global?*, New York 2007
- Ines Koeltzsch, *Praha rozdělená i sdílená: Česko-židovsko-německé vztahy 1918–1938*, Praha 2016
- Pavel Prouza, *Vybudovali jsme...! Německá sociálnědemokratická architektura komunálního bydlení v Ústí nad Labem v letech 1918–1938*, Praha 2017
- Zdeněk Lukeš, *Splátka dluhu, Praha a její německy hovořící architekti 1900–1938*, Praha 2002.
- Hana Rousová, *Mezery v historii, 1890–1938: polemický duch Střední Evropy, Němci, Židé, Češi*, Praha 1994
- Jindřich Vybíral, *Zrození velkoměsta. Architektura v obraze Moravské Ostravy v letech 1890–1938*, Ostrava 1997
- Idem, *Mladí mistři. Architekti ze školy Otty Wagnera na Moravě a ve Slezsku*, Praha 2002. – Idem, *Opavští architekti a stavitelé 1918–1938* (diplomová práce)
- Idem, *Jiný dům. Německá a rakouská architektura na Moravě a ve Slezsku v letech 1890–1938*, Praha 1993
- Otakar Nový, *Česká architektonická avantgarda*, Praha 1998
- Miroslav Masák – Rostislav Švácha – Jindřich Vybíral, *The Trade Fair Palace in Prague*, Praha 1995
- Rostislav Švácha, *Od moderny k funkcionalismu, proměny pražské architektury první poloviny dvacátého století*, Praha 1985
- Johannes Urzidil, *To byl Kafka*, Praha 2010
- Věra Vostřelová – Jindřich Vybíral, *Cizí dům?: architektura českých Němců 1848–1891 = Ein fremdes Haus?: die Architektur der Deutschböhmen 1848–1891*, Praha 2015
- Andrej Tóth – Lukáš Novotný – Michal Stehlík, *Národnostní menšiny v Československu 1918–1938. Od státu národního ke státu národnostnímu?*, Filozofická fakulta UK 2012
- Rudolf Jaworski, *Na stráži němectví nebo v postavení menšiny? Sudetoněmecký národnostní boj ve vztazích výmarské republiky a ČSR*, Praha 2004
- Oskar Schürer, *Prag: Kultur – Kunst – Geschichte*, Praha 1930
- Antonín Boháč, *Hlavní město Praha, studie o obyvatelstvu*, Praha 1923
- Miroslav Hroch, *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*, Praha 2009
- Friedrich Meinecke, *Weltbürgertum und Nationalstaat. Studien zur Genesis des deutschen Nationalstaates*, München–Berlin 1911
- Andrew Heywood, *Politologie*, Praha 2004
- Kateřina Čapková, *Češi, Němci, Židé? Národní identita Židů v Čechách 1918–1938*, Praha – Litomyšl 2005
- Walter Koschmal – Marek Nekula – Joachim Rogall, *Češi a Němci – dějiny, kultura, politika*, Praha 2002
- Johann Wolfgang Brügel, *Češi a Němci 1918–1938*, Praha 2006

Jindřich Vybíral, *Friedrich Ohmann, Objev baroku a počátky moderní architektury v Čechách*, Praha 2014

Franz Hruška, *Architektenstand, Sammelheft der Arbeiten von Mitgliedern der Gemeinschaftsdeutscher Architekten in der Tschechoslowakischen Republik*, Bratislava 1934

G.B.Cohen, *The Politics of Ethnic Survival: Germans in Prague 1861–1914*, Purdue 2006

Zuzana Francová – Želmíra Grajciarová – Marta Herucová, *Bratislavský umelecký spolok: 1885-1945 = Pressburger Kunstverein = Poszony Képzőművészeti Egyesület*, Bratislava 2006

Alena Janátková, *Modernisierung und Metropole, Architektur und Repräsentation auf den Landesausstellungen in Prag 1891 und Brünn 1928*, Stuttgart 2008

Hans Georg Gadamer, *Gedächtnisrede auf Oskar Schürer*, Darmstadt 1952

Christian Fuhrmeister, *Kunstgeschichte im „Dritten Reich“: Theorien, Methoden, Praktiken*, Berlin 2008

Evelyn Adunka, *Max Eisler, Wiener Kunsthistoriker und Publizist zwischen orthodoxer Lebenspraxis, sozialem Engagement und wissenschaftlicher Exzellenz*, Berlin 2018

Ursula Prokop, *Zum jüdischen Erbe in der Wiener Architektur, Der Beitrag jüdischer Architekten am Wiener Baugeschehen 1868–1938*, Vídeň 2016

Růžena Baťková (ed.), *Umělecké památky Prahy, Nové město, Vyšehrad, Vinohrady*, Praha 1998

Miloš Hořejš, *Protektorátní Praha jako německé město. Nacistický urbanismus a Plánovací komise pro hlavní město Prahu*, Praha 2013

Karel Honzík, *Ze života avantgardy*, Praha 1963

Adolf Foehr, *Bauten und Entwürfe I*, Praha 1925

Idem, *Bauten und Entwürfe II*, Praha 1928

Biografický slovník českých zemí 18, Praha 2015

Josef Havlíček, *Návrhy a stavby*, Praha 1964

Jahrbuch [der] Freimaurer grossloge "Lessing zu den drei Ringen" in der Tschechoslowakischen Republik und die ihr unterstehenden Bundeslogen und Kränzchen, Praha 1932

Emanuel Lešehrad, *Stručné dějiny svobodného zednářství v našich zemích*, Praha 1937, s. 96.

Bronislava Gabrielová – Bohumil Marčák, *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*, Brno 1999

Ester Havlová – Jindřich Noll – Jan E. Svoboda, *Praha 1919-1940, kapitoly o meziválečné architektuře*, Praha 2000

B. Kleespies, *Architekt Ervin Katona*, Praha 1938

Miroslav Jeřábek, *Bonviván Bohuslav Kilian. Životní příběh právníka, vydavatele společensko-uměleckých revue a strýce Bohumila Hrabala*, Brno 2018

Věra Malečková, *Architekt ing. Arnošt Mühlstein - architekt ing. Victor Fürth*, Praha 2016

Ernst Mühlstein – Viktor Fürth, *Neues Bauen u. Wohnen*, Vídeň – Berlín 1931

Vera Schiller de Kohn, *Initiativische Therapie*, Rütte 2012

Max Eisler, *Architekti Ing. Otto a Karel Kohn*, Bratislava 1931

Miroslav Kárný, *Terezínská pamětní kniha: židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941–1945*, Praha 1995

Šimon Wels, *U Bernatů*, Praha 2011

Jiří Šetlík, *Martin Reiner*, Praha 1964

Michal Rund, *Po stopách Rudolfa Welse*, Sokolov 2006

Rudolf Wels, *Zahradová města (The Garden City Motion)*, Praha 1911

Idem, *Die Gartenstadt für Kinder: Vorschlag zu einer Kinderheimanlage*, Wien 1918

Jürgen Serke, *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*, Praha 2001

Bořivoj Srba, *Múzy v exilu*, Brno 2003

Vladimír Opěla – Eva Urbanová, *Český hraný film*, Praha 2010

Dirk Schubert, *Hamburger Wohnquartiere: ein Stadtführer durch 65 Siedlungen*, Berlín 2005

Hermann Hipp – Gert Kähler, *Wohnstadt Hamburg: Miethäuser zwischen Inflation und Weltwirtschaftskrise*, Berlín 2009

Hermann Hipp, *Wohnstadt Hamburg. Miets Häuser zwischen Inflation und Weltwirtschaftskrise*, Hamburg 1982

Wolfgang Voigt – Dorothea Deschermeier – Peter Cachola Schmal (ed.), *New Human, New Housing, architecture of the New Frankfurt 1925-1933*, Berlín 2019

Heike Risse, *Frühere Moderne in Frankfurt am Main 1920-1933*, Frankfurt am Main 1984

Rosemarie Höpfner – Volker Fischer, *Ernst May und Das Neue Frankfurt, 1925-1930*, Frankfurt am Main 1986

Maria Berning, Michael Braum, Engelbert Lütke Daldrup, *Berliner Wohnquartiere. Ein Führer durch 60 Siedlungen in Ost und West*, Berlín 2002

Norbert Huse, *Siedlungen der zwanziger Jahre – heute. Vier Berliner Großsiedlungen 1924-1984*, Berlín 1984

Winfried Nerdinger – Kristiana Hartmann – Matthias Schirren – Manfred Speidel, *Bruno Taut 1880-1938. Architekt zwischen Tradition und Avantgarde*, Stuttgart 2001

Michael Mönninger, *Das Neue Berlin. Baugeschichte und Stadtplanung der deutschen Hauptstadt*, Frankfurt am Main 1991

Winfried Nerdinger, *Theodor Fischer, Architekt und Städtebauer 1862–1938*, Berlin 1988.

Wend Fischer, *Die andere Tradition, Architektur in München von 1800 bis heute*, Callway 1982

Ulrich Kerkhoff, *Eine Abkehr vom Historismus oder ein Weg zur Moderne. Theodor Fischer*, Stuttgart 1987

Stefan Volghofer, *Spurensuche Adolf Loos*, Schwertberg 2010.

Helmut Weihsmann, *Das Rote Wien, sozialdemokratische Architektur und Kommunalpolitik, 1919–1934*, Vídeň 2002

Rudolf Hautmann, *Die Gemeindebauten des Roten Wien 1919–1934*, Vídeň 1980

Eve Blau, *The Architecture of Red Vienna, 1919–1934*, Cambridge 1999

Vladimír Šlapeta, *Baustelle: Ungarn. Neue ungarische Architektur*, Berlín 1999

András Ferkai (ed.), *The architecture of Pest between the world wars*, Budapešť 1995

Ibolya Csengel-Plank – Virág Hajdú – Pál Ritoók, *Light and Form, Modern Architecture and Photography 1927-1950*, Budapešť 2010

Darina Lehotská – Ján Pleva – Bohuslav Novotný, *Dejiny Bratislavy*, Bratislava 1966.

Peter Szalay, *Moderná Bratislava: 1918–1939*, Bratislava 2015

Zuzana Francová – Želmíra Grajciarová – Marta Herucová, *Bratislavský umelecký spolok: 1885-1945 = Pressburger Kunstverein = Poszony Képzőművészeti Egyesület*, Bratislava 2006

Technische Ausstattung und Einrichtung der Kleinwohnung, Frankfurt am Main 1935

Berthold Schwarz, *Nová architektura: Architekt B. Schwarz*, Praha – Vídeň 1932

Berthold Schwarz, *Architekt B. Schwarz: práce/works/travaux*, Praha – Amsterdam – Bâle – London – Rio de Janeiro 1938

Deutsches Wohnen und Siedeln in der Tschechoslowakei, Internationaler Wohnungskongress in Prag 1935, Praha 1935

Thorsten Scheer – Josef P. Kleihues – Paul Kahlfeldt, *Stadt der Architektur, Architektur der Stadt. Berlin 1900–2000*, Berlín 2000

Jan E. Koula, *Obytný dům dneška*, Praha 1931

Idem, *Nová česká architektura a její vývoj ve 20. století*, Praha 1940
Jaromír Krejcar, *L'architecture contemporaine en Tchécoslovaquie*, Praha 1928
Oldřich Starý, *Architektura: práce českých architektů 1900-1940*, Praha 1940
Karel Teige, *Moderní architektura v Československu*, Praha 1930

Příspěvky ve sbornících, kapitoly v knihách:

Iris Meder, Josef Frank, Max Eisler und die österreichische Architekturkritik, in: Mikael Bergquist - Caterina Cardamone - et al., *Josef Frank - against design: das anti-formalistische Werk des Architekten = Josef Frank - against design: the architect's anti-formalist oeuvre*, Basilej 2016

Oskar Schürer, Moderne deutsche Kunst in der Tschechoslowakischen Republik, in: *Výstava soudobé kultury v Brně 1928, Československé výtvarné umění 1918-1928*, Brno 1928

Jindřich Chatrný, Časopis Forum a Brno. Několik poznámek k brněnským stopám, in: Lubomír Slavíček - Jana Vránová (ed.), *100 let Domu umění města Brna: 1910-2010*, Brno 2010, s. 97-116

Rudolf Hönigschmidt, *Sudetoněmecké výtvarné umění od roku 1860*, in: Herbert Cysarz - Gustav Hacker - Wenzel Jaksch - Eduard Winter - Walter Wohryzek et al., *Němci v Československé republice o sobě*, Praha 1937

Jaroslav Čechura, Od koexistence k antagonismu - tisíc let česko-německých vztahů, in: Anna Habánová - Ivo Habán, *Ztracená generace?: německočeští výtvarní umělci 1. poloviny 20. století mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Drážďany*, Liberec 2013, s. 34-39

Rudolf Hönigschmidt, *Sudetoněmecké výtvarné umění od roku 1860*, in: *Němci o sobě*, Praha 1937. - Kamil Krofta, *Němci v Čechách*, Praha 1927

Dan Diner, *Geschichte der Juden - Paradigma einer europäischen Historie*, in: Gerald Stourzh (ed.): *Annäherungen an eine europäische Geschichtsschreibung*, Wien 2002, s. 85-103

Marcela Efmertová - Ivan Jakubec - Milena Josefovičová, Vývoj pražské německé techniky (1863-1945), in: Josef Harna, *Moderní dějiny. Sborník k dějinám 19. a 20. století*, Praha 2006

Anna Habánová, Existuje německočeské výtvarné umění?, in: Anna Habánová (ed.), *Mladí lvi v kleci*, Liberec 2013

Jan Novotný, Kasino a pražské německé elity do první světové války, in: *Documenta Pragensis XIX, Národnostní skupiny, menšiny a cizinci ve městech*, Praha 2001

Adam Alfons, Ein Nürnberger im Prager Stadtrat: Adolf Foehr (1880-1943) - Architekt und Kommunalpolitiker in der Ersten Republik, in: Jiří Pešek - Václav Ledvinka - Olga Fejtová, *Ztracená blízkost: Praha - Norimberk v proměnách staletí*, Praha 2010, s. 681-694

Lenka Kerdová, Postoj k tradici a novému pražských německy mluvících architektů, in: *Staré a nové - staré jako východisko či překážka? Sborník příspěvků mezinárodní konference studentů doktorských studijních programů*, Praha 2016, s. 307-314

Lenka Kerdová, Pozice židovských architektů mezi Prahou a Brnem, *Mezery v historii*, Cheb 2018, in: https://issuu.com/triodon/docs/sbornik_mezery_v_historii_2018_cz, vyhledáno 25.3.2020

Zuzany Güllendi-Cimprichové, Czech Jewish Architect Karl Kohn and the Shaping of Modernism in Ecuador, in: Mirko Przystawik (ed.), *Jewish Architects - Jewish Architecture? 4th International Congress on Jewish Architecture*, Petrohrad 2020

Jan Rund, Stavby architekta Ing. Rudolfa Welse v našem městě, in: Romana Vaicová Beranová - Roman Petřík et al., *Knih o městě Sokolov*, Sokolov 2013

Zdeněk Lukeš, Nedotčené dílo Loosova žáka Rudolfa Welse, in: Maria Sadkowska, *Adolf Loos, dílo a rekonstrukce, mezinárodní sympozium u příležitosti 70. výročí úmrtí*, Plzeň 2003, s. 15–19

Volker Plagemann, Fritz Schumachers Wirken für Hamburg, in: Idem, *Die Kunst der Moderne in Hamburg*, Hamburg 2002

Wolfgang Voigt, The ‚directed will to form‘: the new human and the instilling of modern sensibility in the New Frankfurt, in: Wolfgang Voigt – Dorothea Deschermeier – Peter Cachola Schmal (ed.), *New Human, New Housing, architecture of the New Frankfurt 1925–1933*, Berlín 2019

Steffan Krämer, Mythos Kunststadt. Architektur zwanziger Jahre in München, in: Felix Billeter – Antje Günther – Steffen Krämer (Ed.), *Münchner Moderne. Kunst und Architektur der zwanziger Jahre*, Mnichov 2002

Ursula Prokop, Grenzfall Jaray, in: Idem, *Zum jüdischen Erbe in der wiener Architektur*, Vídeň 2016

András Ferkai, Hungarian Architecture between the Wars, in: Dora Wiebenson - József Sisa (ed.), *The Architecture of Historic Hungary*, London 1998

Jindřich Vybíral, *Aufbruch zur Moderne*, in: Tomáš Valena – Ulrich Winko – Jeanette Fabian, *Prager Architektur und die europäische Moderne*, Berlin 2006, s. 9–25

heslo Reiner Martin, in: Emanuel Poche (ed.), *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975, s. 409

heslo Budapest, in: Gershon David Hundert (ed.), *The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe*, Yale 2008, s. 262

Články v periodikách:

Byt a umění III, 1932, číslo 1, úvodní text redakce

Oskar Schürer, Neue Bauten in Prag, *Wasmuths Monatshefte für Baukunst und Städtebau* XVI, 1932, s. 503–514

Idem, Tschechoslowakische Baukunst, *Ibidem*, s. 515

Idem, Jüngste tschechische Architektur, *Moderne Bauformen* XVII, 1928, s. 322–328

Idem, Das Gebäude des Prager Mustermesse, *Das Neue Frankfurt: internationale* Oskar

Idem, Ein Landhaus in Prag-Troja, *Innendekoration* XLII, 1931, s. 54–65

Idem, Ein Landhaus in Troja, *Innendekoration* XLII, 1931, s. 54–57, s. 64–65,

Idem, Neue Prags Entwicklung, *Wasmuths Monatshefte für Baukunst und Städtebau* XV, 1928, s. 278–284.

Idem, Neue Bauten in Prag, *Wasmuths Monatshefte für Baukunst und Städtebau* IXX, 1932, s. 503–514.

Fritz Lehmann, Josef Zasche, *Prager Tagblatt*, 22.5.1932, s. 6

Idem, Bekenntnis zum Individuellen, in: *Horizont* VI, 1932, s. 579

Idem, *Dějiny věd a techniky* XXXIX, 2006, s. 145–162

Idem, Der Wettbewerb um das Postcheckamt, *Prager Tagblatt* L, 3.3.1925, s. 3

Idem, Die Pilger, *Prager Tagblatt*, 25. 12. 1920

Bohumil Hübschmann, Jednomu za druhé, *Styl* VI, 1925, s. 205–206

Idem, *Styl*, 1921–1922, s. 65

Ervin Katona, The "Orlit" system of house construction, *Architects' Journal* L, 12.7.1945, s. 29–34

Idem, Orliť permanent mass-produced house, *Building CII*, 1945, s. 274–277

Idem, Orliť permanent mass-produced house, *Builder*, 1945, s. 249–252

Idem, Ein Wohnhaus in Aussig, *Forum IV*, 1934, s. 111–114

Zdeněk Lukeš, Martin Reiner, *Zlatý řez*, 1996, s. 6

Zdeněk Lukeš a Jan Svoboda, in: *Umění XXXVIII*, 1990, s. 534–543

Monatsschrift für die Probleme kultureller Neugestaltung III, 1929, s. 238–239

Rudé právo, 1932, č. 214, 16.09., s. 2

Karel Storch, *Časopisy, Architektura: spojené časopisy Stavba, Stavitel, Styl*, 1939, s. 173

Franz Spina, Was bedeuten die Prager deutschen Wahlen?, *Bohemia*, 12.6.1919, č. 63, s. 2

Julie Moscheles, The demographic, Social and Economic Regions of Greater Prague, *The Geographical Review XXVII*, Praha 1937, s. 414–429

Die Volkszählung. Die wichtigsten gesetzlichen Bestimmungen. Wie sich jeder Deutsche zu verhalten hat!, *Bohemia*, č. 22, 27.1.1921, s. 1

Jindřich Vybíral, Německá architektura v Praze v letech 1900-1918: Tvůrci a záměry, *Umění LI*, 2003, s. 306–324

Idem, Osudy pražského architekta Victora Fürtha, *Dějiny a současnost XXVII*, 2005, dostupné online: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2005/1/osudy-prazskeho-architekta-victora-furtha/>, vyhledáno 20. 8. 2014

Der Neubau der Böhmischen Escompte-Bank und Credit-Anstalt in Prag, *Forum V*, 1935, s. 137–144

Styl: měsíčník pro architekturu, umělecké řemeslo a úpravu měst, 1928, 53

J. E. Koula: Eskomptní banka v Praze, *Stavba: měsíčník pro stavební umění VII*, 1928–1929, s. 130–132

Zprávách *Stylu*, 1928–1929, nepag.

Architekt SIA XXVIII, 1929, s. 16

Jan Žák: K soutěži na novostavbu paláce Živnostenské banky v Praze, in: *Styl XIV*, 1928–1929, s. 119

Milena Josefovičová, Pozapomenutý profesor Německé vysoké školy technické v Praze Fritz Eugen Dostál, Mé credo o moderní architektuře!, *Horizont II*, 1928, s. 153

Erwin Belani, Ein Deutsches Haus in Prag, *Moderne Bauformen XXXIV*, 1935, s. 225–244

Ter es Forma X, 1937, s. 292

Ter es Forma X, 1937, s. 48

Max Eisler, Erwin Katona – Prag Wohnbauten, *Moderne Bauformen XXXI*, 1932, s. 619

Byt a umění III, 1932, č. 1

Tchéco-Verre, 1937, s. 153

I.b., Der Architekt Katona, *Prager Presse XVIII*, 23.8.1938, s. 8

Salon, Brno 1930, s. 6

L.V., Rodinný byt v činžovním domě, *Lidové noviny XLVI*, 16.4.1938, s. 4

Salon VIII, 1929, s. 1f

Salon IX, 1930, s. 6

Salon XI, 1932, s. 25

Měsíc: ilustrovaná společenská revue, 1937, s. 13

Der Monat: illustrierte Zeitschrift, Prag = Wien = Brünn, Bohuslav Kilian, 1937, s. 16

Byt a umění III, 1932, s. 114, 116, 117 (reprodukce interiérů)

Forum I, 1931, s. 149

Viktor Fürth – Ernst Mühlstein, Význačné stavby v Československu (německá, anglická, francouzská verze), *Tchéco-Verre II*, 1938, s. 111

Ernst Muhlstein, Glas-Veranden, *Tchéco-Verre I*, 1937, s. 62–64
Idem, Ein Prager Wohnung, *Forum III*, 1933, s. 144–145
Byt a umění II, 1931, č. 1, obálka časopisu, s. 17
Eine Prager Wohnung, *Forum VI*, 1936, s. 82–83
Zuzana Güllendi-Cimprichová, *Modernetransfer Tschechoslowakei – Ecuador. Zum Leben und Werk des deutschsprachigen jüdischen Architekten Karl Kohn (1894–1979)*, 2014, in: <http://edoc.hu-berlin.de/kunsttexte/2014-1/guellendi-cimprichova-zuzana-1/PDF/guellendi-cimprichova.pdf>, vyhledáno 20. 8. 2014
Arch. VI. N., Dva pražští architekti, architekti Otto a Karel Kohn, Praha, *Byt a umění III*, 1932, s. 82–91
Weekend architektů Kohnů, *Ibidem*, s. 92–95
O.Kohn – K. Kohn, Jak se staví v krizi?, in: *Byt a umění III*, 1932, s. 96–104
Haus der Architekten Ing. Otto und Karl Kohn Prag, *Forum IV*, 1934, s. 8–9
Neuere Arbeiten der Arch. Otto u. Karl Kohn Prag, *Forum VI*, 1936, s. 230–233
Der Architekt, 1912, s. 23, Tafel 18, s. 66–68
L.A., Neues Badehaus in Karlsbad, *Wasmuths Monatshefte für Baukunst und Städtebau XII*, 1928, s. 285–286
Národní osvobození, *Pokrok*, 15.1.1935, s. 6
Venkov, 15.01.1935, s. 10
Rostislav Švácha, Adolf Loos a česká architektura, *Umění XXXII*, 1984, s. 500
Gerardo Brown-Manrique, Three Houses in Northeastern Bohemia by Fürth and Muhlstein, *Umění LIII*, 2005, s. 41
Henrieta H. Moravčíková – Matúš Dulla, Modernosť a konzervatívnosť v nemeckých vplyvoch na architekturu Slovenska v prvej polovici 20. storočia (s osobitným zreteľom na architektúru nemeckého kultúrneho okruhu na Slovensku), in: *Architektúra a urbanizmus*, 1997, XXXI, 4, s. 143–162

Periodika:

Stavitel XI, 1933–1934, s. 78
Stavitel XIV, 1934, s. II
Stavba IV, 1925–1926, s. 17
Stavba XIV, 1937–1938, s. 92
Mein Heim (1933–1935)
Schwäbischer Kurier, 26.5.1926
Centropa: A Journal of Central European Architecture and Related Arts, 2003/3, č. 1
Styl XIV, 1928

Akademické práce:

Filip Rambousek, *Bytová politika SRN a ČSR v letech 1948/9–1960* (diplomová práce), FSV UK, Praha 2017
Sabine Arend, *Studien zur deutschen kunsthistorischen „Ostforschung“ im Nationalsozialismus. Die Kunsthistorischen Institute an den (Reichs-) Universitäten Breslau und Posen und ihre Protagonisten im Spannungsfeld von Wissenschaft und Politik* (dizertační práce), Philosophische Fakultät Humboldt-Universität zu Berlin, Berlín 2010

Milana Josefovičová, *Německá vysoká škola technická v Praze 1938–1945* (dizertační práce), Pdf, UK, Praha 2011

Jaroslav Zeman, *Mezi tradicí a modernitou: město v průmyslovém věku. Severočeská architektura v první polovině 20. století* (dizertační práce), Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha 2017

Lenka Kerdová, *Pozice německy mluvících architektů v Praze mezi lety 1918–1940* (diplomová práce), Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha 2014

Lucie Zatloukalová, *Vztahy Čechů a českých (sudetských) Němců v éře 1. republiky na území ČSR* (diplomová práce), Pdf MU, Brno 2008

Anna Habánová, *Liberec jako centrum německo-českého výtvarného umění v první polovině 20. století* (dizertační práce), FF MU, Brno 2012

Ivo Habán, *Fenomén německo-českého výtvarného umění 20. století (Die Pilger, Junge Kunst, Prager Secession. Pražská scéna a paralelní centra německy hovořících umělců v meziválečném Československu)*, (dizertační práce), FF MU, Brno 2012

Kateřina Hlavníčková, *Když se psalo Anno Uhui, Spolek Schlaraffia v českých zemích v letech 1859–1939* (diplomní práce), Historický ústav FF JU, České Budějovice 2012

Analýza revue Horizont in: Eliška Plotěná, *Uměnovědná tematika v revue Horizont v letech 1927–1932* (bakalářská práce), FF MU, Brno 2010.

Zuzana Güllendi-Cimprichová, *Erfolgreiches Intermezzo. Die deutschsprachigen jüdischen Architekten in der Tschechoslowakei 1918–1938* (habilitační práce), Universität Bamberg, Bamberg 2019

Alena Trojanová, *Architektura a bytová kultura v časopise Měsíc (1932–1941)*, FF MU, Brno 2007, <https://is.muni.cz/th/rlu98/>, vyhledáno 25.3.2020

Elena Stoličná, *Architektura nemeckej proveniencie na Slovensku 1939–1945* (dizertační práce), Ústav stavebnictva a architektúry, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1999

Filip Štětina, *JUDr. Karel Baxa – zapomenutý politik* (diplomová práce), Ústav politologie FF UK, Praha 2007

Nepublikované texty:

Josef Holeček – Josef Holeček jr. – Miroslav Kroulík – Ondřej Němec, *Stavebně-historický průzkum budovy bývalé Eskomptní a úvěrové banky čp. 969/I, Na Příkopě 33 a 35, PRAHA 1*, Praha 2017

Vendula Hnídková (ed.), *Duch, který pracuje. Česká architektura a politika 1918–1945*, Praha 2020

Internet:

<https://dam-online.de/bildung/natur-kultur-architektur/>, vyhledáno 24.4.2020

https://www.mzv.cz/file/637455/NAR_MENS_MONOGR_20_stran.pdf, vyhledáno 29. 7. 2014

<http://ucd.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/2015/05/Velek.pdf>, vyhledáno 6.4.2020

<https://www.avu.cz/document/přehled-pedagogů-avu-do-roku-1990-820>, vyhledáno 23.4.2020

<https://www.ar.tum.de/fakultaet/wir-ueber-uns/geschichte/zeitspannen/1882-1921/>, vyhledáno 3.5.2020

<https://www.cka.cz/cs/svet-architektury/skoly-architektury/vsup-praha>, vyhledáno 23.4.2020

http://is.muni.cz/th/10883/ff_d/, vyhledáno 11. 8. 2014

<https://homepage.univie.ac.at/elisabeth.trinkl/forum/forum0308/forum46alusik.pdf>, vyhledáno 3.5.2020

https://neviditelnypes.lidovky.cz/architekt/architektura-konstrukter-jaroslav-polivka.A110411_173459_p_architekt_wag/tisk, vyhledáno 12.5.2020

https://cs.wikipedia.org/wiki/Oskar_Schürer, vyhledáno 18.5.2020

https://de.wikipedia.org/wiki/Oskar_Schürer, vyhledáno 18.5.2020

https://de.wikipedia.org/wiki/Max_Eisler, vyhledáno 21.5.2020

https://www.biographien.ac.at/oeb1_1/238.pdf, vyhledáno 21.5.2020

<http://www.cuni.cz/UK-374.html>, vyhledáno 12.9.2017

<https://www.cvut.cz/historie>, vyhledáno 12.9.2017

Eva Kröschlová, *Pražská léta Oskara Schürera (1924–1937). K 120. výročí narození německého básníka a historika umění*, in: <http://www.franzkafka-soc.cz/uploads/docs/2013/02/OSKARSCHURERPRAHA.pdf>, vyhledáno 18.5.2020

<http://www.architektenlexikon.at/de/257.htm#Werke>, vyhledáno 31.8.2019

<http://www.architektenlexikon.at/de/257.htm#Werke>, vyhledáno 31.8.2019

Thomas Soxberger, "Und was wird es mit den Jarays sein?", in: <https://davidkultur.at/artikel/und-was-wird-es-mit-den-jarays-sein>, vyhledáno 6.7.2020

<http://www.architektenlexikon.at/de/257.htm#Werke>, vyhledáno 6.7.2020

Adolf Foehr, in: Österreichisches Biographisches Lexikon ab 1815 (2. überarbeitete Auflage – online), https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_F/Foehr_Adolf_1880_1943.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=foehr, vyhledáno 12.9.2019

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/FOEHR_Adolf_20.6.1880-7.10.1943, vyhledáno 26.1.2020

<https://liberec-reichenberg.net/autori/karta/jmeno/17-adolf-foehr>, vyhledáno 6.7.2020

<http://arch-pavouk.cz/index.php/architekti/152-foehr-adolf>, vyhledáno 24.1.2020

Jaroslav Zeman, *Ponurý expresionista Adolf Foehr*, in: <http://litomerice-leitmeritz.net/clanky/cist/nazev/7-ponury-expresionista-adolf-foehr>, vyhledáno 24.1.2020

https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton_Möse, vyhledáno 28.1.2020

<http://restitucnikauza1.wz.cz/Doklady/Doklad-trh-013.JPG>, vyhledáno 28.1.2020

<http://restitucnikauza1.wz.cz>, vyhledáno 28.1.2020 a dále in: <https://www.praha7.cz/maly-berlin-ii/>, vyhledáno 28.1.2020

Rudolf Píša, in: <http://www.das-mcp.cz/muzeum/files/vestniky/MCP%20Vestnik%2012-2015-FINALm.pdf>, vyhledáno 28.1.2020

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BREINL_Josef_Cornelius_5.1.1874-16.4.1961, vyhledáno 16.8.2017

<https://www.praha7.cz/maly-berlin-ii/>, vyhledáno 28.1.2020

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/FOEHR_Adolf_20.6.1880-7.10.1943, vyhledáno 30.1.2020

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/FOEHR_Adolf_20.6.1880-7.10.1943, vyhledáno 30.1.2020

https://www.liberec-reichenberg.net/public/fotky/61ec76baa81871_fullsize.jpg, vyhledáno 21.6.2020

Martin Tománek, *Malý Berlín I, II*, in: <https://www.praha7.cz/maly-berlin-ii/>, vyhledáno 28.1.2020

Jaroslav Zeman, in: <http://litomerice-leitmeritz.net/clanky/cist/nazev/7-ponury-expresionista-adolf-foehr#>, vyhledáno 28.1.2020

Jaroslav Zeman, in: <https://www.asb-portal.cz/architektura/historicke-stavby/maly-berlin>, vyhledáno 29.1.2020

Zdeněk Lukeš, in: https://www.lidovky.cz/relax/design/architekt-adolf-foehr-zemrel-v-psychiatricke-lecebne.A181210_163415_In-bydleni_ape, vyhledáno 30.1.2020

<https://www.archinform.net/projekte/874.htm>, vyhledáno 30.1.2020

<https://www.donauversicherung.at/die-donau/das-unternehmen/geschichte/>, vyhledáno 30.1.2020

<https://www.donauversicherung.at/die-donau/das-unternehmen/geschichte/>, vyhledáno 30.1.2020

https://neviditelnypes.lidovky.cz/architekt/architektura-josef-havlicek-120.A190318_204003_p_architekt_wag, vyhledáno 30.1.2020

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/FOEHR_Adolf_20.6.1880-7.10.1943, vyhledáno 26.1.2020

https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1/F/Foehr_Adolf_1880_1943.xml;internal&action=highlight.action&Parameter=foehr, vyhledáno 30.1.2020

<https://pam.plzne.cz/architekt/22-fritz-lehmann>, vyhledáno 14.3.2020

https://www.academia.edu/35391867/Stručné_dějiny_svobodného_zednářstv%C3%AD_v_čechách, vyhledáno 15.3.2020

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Schlaraffia>, vyhledáno 15.3.2020

<https://pam.plzne.cz/objekt/c1-114-obytny-a-obchodni-dum-pojistovny-riunione-adriatica-di-sicurta-v-terstu#!prettyPhoto>, vyhledáno 17.3.2020

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/reprodukce/?zaznamId=2951&reprold=133854>, vyhledáno 21.3.2020

<http://usti-aussig.net/autori/karta/jmeno/47-erwin-katona>, vyhledáno 19.3.2020

<https://pamatkovykatolog.cz/cinzovni-dum-14206563>, vyhledáno 22.3.2020

<https://vysehradskej.cz/architekt-bertold-schwarz/>, vyhledáno 24.3.2020

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/reprodukce/?zaznamId=1415&reprold=173044>, vyhledáno 24.3.2020

<https://mediatum.ub.tum.de/doc/1467398/1467398.pdf>, vyhledáno 24.3.2020

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Orbis>, vyhledáno 25.3.2020

<https://www.capek-karel-pamatnik.cz/mgr-roman-vanek-dva-zapomenuti-architekti-zidovskeho-puvodu-z-prvorepublikoveho-obdobi-victor-furth-ernst-muhlstein/d-14314>, vyhledáno 28.3.2020

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/reprodukce/?zaznamId=3338&reprold=146141>, vyhledáno 26.3.2020

http://www.builtheritage.com.au/dua_milston.html, vyhledáno 20. 8. 2014

<http://www.geni.com/people/Ing-Arch-Otto-Kohn/362129616480013864>, vyhledáno 20. 8. 2014

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/reprodukce/?zaznamId=2183&reprold=203233>, vyhledáno 31.3.2020

<http://blog.aktualne.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=8252>, vyhledáno 20. 8. 2014

<https://gracefiallos.blogspot.com/2011/04/karl-kohn.html>, vyhledáno 30.3.2020

https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_W/Wels_Rudolf_1882_1944.xml, vyhledáno 12.4.2020

<http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=heslo&IDosoby=78002>, vyhledáno 19. 8. 2014

<https://www.archiweb.cz/fritz-schumacher>, vyhledáno 4.6.2019

<https://www.archiweb.cz/fritz-schumacher>, vyhledáno 4.6.2019

http://www.rehloffstrasse.de/blicke/index.php?seite=der_hamburger_knochen, vyhledáno 28.5.2019

https://de.wikipedia.org/wiki/Ludwig_Landmann, vyhledáno 21.8.2019

[https://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Wagner_\(architect\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Wagner_(architect)), vyhledáno 9.1.2020

https://www.lidovky.cz/relax/design/architekt-adolf-foehr-zemrel-v-psychiatricke-lecebne.A181210_163415_In-bydleni_ape/tisk, vyhledáno 26.1.2020

http://www.vogelhofer.at/rtf-vogelhofer/CMS_fg4a23c7ae228c4_orig_1031.pdf, vyhledáno 15. 8. 2014

<http://www.wieninternational.at/en/content/dejiny-vidne-8-cast-ruda-viden-a-cerna-provincie-1918-1938-cz>, vyhledáno 17. 6. 2014

<http://www.werkbundsiedlung-wien.at/de/hintergruende/wohnpolitik-in-wien/>, vyhledáno 17. 6. 2014

<http://www.werkbundsiedlung-wien.at/de/hintergruende/superblock-versus-gartenstadt/>, vyhledáno 17. 6. 2014

<http://www.werkbundsiedlung-wien.at/de/hintergruende/wien-und-das-neue-bauen/>, vyhledáno 22. 6. 2014

https://www.mzv.cz/file/637455/NAR_MENS_MONOGR_20_stran.pdf, vyhledáno 20.7.2020

Archivní zdroje:

Archiv MÚV AV ČR, značka fondu NA, fond „*Gesellschaft zur Förderung deutscher Wissenschaft, Kunst und Literatur in Böhmen*“, karton 58, složka Zasche J., s. 6
Ibidem, složka Bach
Ibidem, složka F. Lehmann
Národní archiv, Ministerstvo kultu a vyučování Vídeň, 1882–1918 (MKV/R), karton 272
Ibidem, karton 252 a 266
Ibidem, karton 252, 266
Ibidem, karton 266-268
Ibidem, karton 272
Ibidem, fond „Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě“, inv. č. 1498, sig. 109-4/1252
Ibidem, PPŘ, sign. 42/ F-25/84, kart. 713, Schreiben den Begrebnisanstalt der Hauptstadt Prag, 9.10.1943
Ibidem, žádost o pas, fond 874, Policejní ředitelství Praha I – konskripce
Archiv Hlavního města Prahy, Fond Schlaraffia
Archiv SNM, fond BUS/PK, II, Materiály výboru a valných zhromáždění
Endre Szönyi, korespondence s Virgilem Bierbauerem, Hungarian Museum of Architecture and Monument Protection Documentation Center, překlad do angličtiny: Agnes Sebestyen, Hungarian Museum of Architecture and Monument Protection Documentation Center, 2019
Rudolf Hildebrand, *Lebenserinnerungen*, Archiv AzW, Wien

Složka Josefa Záscheho v archivu MÚA AV ČR, Praha
Archiv Architekturzentrum Wien, Technische Organismus, složka Rudolfa Hildebranda
Wiener Stadt und Landesbibliothek, Handschriftsammlung, Karl Kraus
Literární archiv Památníku národního písemnictví, Praha, složka Otokar Fischer
Ibidem, fond „Machar Josef Svatopluk“, číslo fondu 1032
Archiv Národního technického muzea, Josef Sakař, Praha
Bundesarchiv, Personal Fragebogen, Anton Möse
Stavební archiv Prahy 7
Archiv ČNB, fond Petschek, karton 79
Archiv ČVUT, Hauptkatalog 1908-1909, Praha
RIBA, Nomination Papers, Londýn
Archiv Muzea Architektury Budapešť
Archiv TU Wien. (Matr.Nr. 591/1911)
Soupis studentů z roku 1913 v archivu TUM
Historischesarchiv TUM, PA, Stud., Payr Artur
Historischesarchiv TUM, PA, Stud., Hildebrand Rudolf
Welsův rodinný archiv, dopisy z Vídně rodině. Archiv Colina Welse
Universitätsarchiv der Akademie der bildenden Künste Wien
Ibidem, Schülerliste Otto Wagner Schule 1894–1913
Archivu Národní galerie, Praha, složka Martin Reiner
Archiv Wienerbibliothek im Rathaus

Přehled publikační a vědecké činnosti

VĚDECKÁ ČINNOST:

od 2019 spolupráce na výzkumném projektu NAKI II na VŠUP v Praze

PUBLIKACE:

- „Pavel Prouza, Vybudovali jsme... ! Wir Haben Gebaut... ! Německá sociálně demokratická architektura komunálního bydlení v Ústí nad Labem v letech 1918–1938“. In: *Umění*, LXVI, 5/2018 (recenze, v tisku)
- „Chaos a nominální hodnota. Transmediále o digitální revoluci.“. In: A2, XIV, č. 6, 2018
- „Pozice židovských architektů mezi Prahou a Brnem“. In: M. Fišer (ed.), *Mezery v historii, umělecko-historické sympozium věnované tvorbě německých a německy hovořících výtvarníků a architektů na našem území před rokem 1945*, GAVU Cheb 2018
(https://issuu.com/triodon/docs/sbornik_mezery_v_historii_2018_cz)
- „Postoj k tradici a novému v díle pražských německy mluvících architektů“. In: M. Nová, M. Opatrná (ed.), *Staré a Nové. Staré jako východisko, či překážka?*. Sborník příspěvků mezinárodní konference studentů doktorských studijních programů, Univerzita Karlova, Praha 2016, s. 307-314
- „Kateřina Čáповá; Vojtěch Hrubant; Anna Krajčová; Pavel Froněk“, In: V. Jánoščík (ed.), *New Wave, diplomanti AVU 17*, AVU Praha 2017, (texty k diplomové práci autorů), s. 32, 44, 52, 66
- Ein Dutzend Jahre Malerei III/ 12 let malby III, katalog výstavy, 2012
- Le Prix Jan Zrzavy/ Cena Jana Zrzavého, katalog výstavy, 2012–2013
- I v kávové lžičce se odráží slunce, katalog výstavy, 2014

KONFERENCE:

Spolupřadatel:

2017 Praha, mezinárodní konference „Vnímat – myslet – číst. Perceptuální a konceptuální možnosti analýzy umění“, Tranzitdisplay, ke konferenci vyšel katalog

Účast:

2019 Wrocław: “Not Just Bauhaus – Networks of Modernity in Central Europe”, Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa

2018 Hamburg: „Jewish Architects? Jewish Architecture? 4th international congress of Jewish Architecture“, Institut für die Geschichte der deutschen Juden

2018 Cheb: „Mezery v historii, umělecko-historické sympozium věnované tvorbě německých a německy hovořících výtvarníků a architektů na našem území před rokem 1945“, GAVU Cheb

2017 Liberec: „Mezery v historii, umělecko-historické sympozium věnované tvorbě německých a německy hovořících výtvarníků a architektů na našem území před rokem 1945“, příspěvek na téma „Pozice a hledání identity německy mluvících architektů v meziválečné Praze na příkladu Rudolfa Hildebranda“ (katalog v přípravě)

- 2017 Berlin: "IV. Internationales Doktorandenforum Kunstgeschichte des östlichen Europas", Humboldt-Universität zu Berlin
- 2016 Berlin: "III. Internationales Doktorandenforum Kunstgeschichte des östlichen Europas", Humboldt-Universität zu Berlin
- 2016 Praha: mezinárodní konference "Staré a nové. Staré jako východisko či překážka?", pořadatel, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta

KURÁTORSKÉ PROJEKTY:

- 2019 „Ředění soust“, GAMPA, Pardubice, společný kurátorský a umělecký projekt s Eliškou Perglerovou, Ladislavem Železným, Ianem Mikyskou, Davidem Helánem a Lenkou Dolanovou (kurátorka)
- 2016/ Příprava dvou ročníků „Benefiční aukce pro Cestu domů“. Kurátorský výběr, koncepce
2017 aukce, příprava katalogu a textů. V roce 2017 realizován zvukovo-performativní projekt „Akce U“
- 2014 I v kávové lžičce se odráží slunce, společný kurátorský projekt pod vedením Ruth Noack, ateliér hostujícího pedagoga AVU, Praha